

MINISTERSTVO VNITRA
Poradní sbor ministra vnitra
ke správnímu řádu

Závěr č. 125

ze zasedání poradním sborem ministra vnitra ke správnímu řádu dne 25. 10. 2013

Přiznání dávky pomoci v hmotné nouzi a ochrana před nečinností

Pokud příslušný správní orgán nepostupuje podle § 45 zákona o pomoci v hmotné nouzi, ač jsou pro to dány zákonné důvody, lze vůči němu uplatňovat opatření proti nečinnosti podle § 80 správního řádu.

Odůvodnění:

Poradní sbor ministra vnitra ke správnímu řádu se na podnět veřejného ochránce práv zabýval otázkou, zda může Ministerstvo práce a sociálních věcí, pokud shledá důvody pro zahájení řízení o neprávem odepřené dávce podle ustanovení § 45 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o pomoci v hmotné nouzi“), uložit Úřadu práce České republiky podle ustanovení § 80 odst. 4 písm. a) správního řádu, aby takové řízení zahájil.

Dotaz veřejného ochránce práv se týkal situace, kdy jsou shledány důvody pro postup podle § 45 odst. 1¹ zákona o pomoci v hmotné nouzi. Postup podle § 45 odst. 1 zákona o pomoci v hmotné nouzi se podle § 75 a 76 stejného zákona realizuje formou oznámení o dávce a její výši.

Ustanovení § 75 obsahuje taxativní výčet případů, v nichž se vydává rozhodnutí (např.

¹ „Dávka neprávem

a) přiznaná v nižší částce, než v jaké náleží,

b) nevyplácená nebo vyplácená v nižší částce, než v jaké náleží,

c) odepřená, nebo

d) přiznaná od pozdějšího data, než od jakého náleží,

se přizná nebo zvýší, a to ode dne, od něhož dávka nebo její zvýšení náleží, nejvýše však 3 roky zpětně ode dne, kdy orgán rozhodující o dávkách tuto skutečnost zjistil, nebo ode dne, kdy o zvýšení dávky nebo o přiznání dávky příjemce nebo žadatel požádal.“

dávka nebyla přiznána, byla odejmuta, byla snížena). Podle § 76² se pak v ostatních případech, kdy se rozhodnutí nevydává, uplatní speciální procesní postup zahrnující oznámení o dávce, proti němuž lze podat ve stanovené lhůtě námitky. Na základě těchto námitek pak orgán pomoci v hmotné nouzi vydá rozhodnutí o dávce, které plně podléhá režimu části druhé a třetí správního řádu. Oznámení o přiznání dávky pomoci v hmotné nouzi vydávané podle § 76 zákona o pomoci v hmotné nouzi lze považovat za oznámení rozhodnutí (v materiálním smyslu). Samotné přiznání dávky pomoci v hmotné nouzi svými znaky odpovídá znakům vymezeným v § 9, resp. § 67 odst. 1³ správního řádu, neboť jde o rozhodnutí, jímž správní orgán v určité věci zakládá práva jmenovitě určené osoby. Na právní režim oznámení a následného postupu jsou však v praxi nejednotné názory z hlediska rozsahu podpůrného použití správního řádu, možného uplatnění institutu přezkumného řízení apod. V otázce uplatnění § 80 správního řádu to však není rozhodné; ačkoli je § 80 obsažen v části druhé správního řádu, podle § 6 odst. 1 správního řádu platí, že *nečiní-li správní orgán úkony v zákonem stanovené lhůtě nebo ve lhůtě přiměřené, není-li zákonná lhůta stanovena, použije se ke zjednání nápravy ustanovení o ochraně před nečinností (§ 80)*. § 6 správního řádu je obsažen v jeho části první a vztahuje se na veškeré postupy, ke kterým podpůrně platí správní řád alespoň v rozsahu základních zásad činnosti správních orgánů.⁴ Bez ohledu na to, zda postup podle § 76 zákona o pomoci v hmotné nouzi spadá plně do režimu části druhé (případně třetí) správního řádu, lze vůči němu, resp. vůči postupu podle § 45 ve spojení s § 76 užít institutu ochrany před nečinností.

Podle § 80 odst. 2 *opatření proti nečinnosti učiní nadřízený správní orgán i tehdy, nezhájí-li příslušný správní orgán řízení ve lhůtě 30 dnů ode dne, kdy se dozvěděl o skutečnostech odůvodňujících zahájení řízení z moci úřední*. V tomto ustanovení se promítá zásada, že správní orgány jsou povinny zahajovat řízení z moci úřední, je-li k tomu zákonný důvod. Také znění § 45 odst. 1 zákona o pomoci v hmotné nouzi nasvědčuje tomu, že

² § 76 - Oznámení a námitky

(1) Rozhoduje-li orgán pomoci v hmotné nouzi o dávce v případech, kdy se nevydává rozhodnutí, je povinen žadateli doručit písemné oznámení o dávce a její výši. Písemné oznámení o dávce se nedoručuje do vlastních rukou.

(2) Proti postupu uvedenému v odstavci 1 lze uplatnit do 15 dnů ode dne výplaty první splátky dávky po jejím přiznání nebo ode dne výplaty dávky po jejím přiznání námitky. K námitkám, které byly podány opožděně, se nepřihlíží.

(3) Námitky se podávají písemně u příslušného orgánu pomoci v hmotné nouzi, který dávku přiznal. Orgán pomoci v hmotné nouzi vydá do 30 dnů ode dne, kdy mu námitky došly, rozhodnutí o dávce.

³ „Rozhodnutím správní orgán v určité věci zakládá, mění nebo ruší práva anebo povinnosti jmenovitě určené osoby nebo v určité věci prohlašuje, že taková osoba práva nebo povinnosti má anebo nemá, nebo v zákonem stanovených případech rozhoduje o procesních otázkách.“

⁴ § 177 odst. 1 správního řádu.

v zákonem stanovených případech je povinností správního orgánu (Úřadu práce ČR) řízení zahájit – srov. slova „dávka se přizná nebo zvýší ...“. Podle názoru Poradního sboru ministra vnitra ke správnímu řádu tak může Ministerstvo práce a sociálních věcí uplatnit opatření proti nečinnosti ve smyslu § 80 správního řádu.